

Beste docent,

Met de Prisma Woordenboekentrainer willen we leerlingen helpen om snel en trefzeker informatie te vinden in een betrouwbare, systematisch geordende kennisbron. De zes korte filmpjes leggen uit hoe een woordenboek in elkaar zit en met de bijbehorende oefeningen kunnen ze meteen praktisch aan de slag. Als u zelf oefenmateriaal op dit gebied ter beschikking heeft, plaatsen wij dat graag door op onze site, zodat docenten van elkaars werk kunnen profiteren.

Als inleiding bij les 1 kunt u wellicht een gesprek met uw leerlingen voeren:

- *Wie gebruikt woordenboeken of andere naslagwerken, zoals encyclopedieën, atlassen?*
- *Wie zoekt online, met Google Translate, Wikipedia, via ELO of social media?*
- *Hoe beoordeel je informatie? Wat is het gevaar van Google Translate en andere online bronnen?*

*Veel succes en plezier ermee,
De Prisma redactie*

Oefening 1 t/m 5: Nederlands. Lees deze zinnen met moeilijke/onbekende woorden. Probeer te raden wat ze betekenen en zoek in je woordenboek Nederlands of je het goed had.

- 1)** Een man in livrei opende de deur. Hij boog voor ons en nam onze jassen aan. Daarna ging hij ons voor naar het boudoir van de freule.
- 2)** Energiek beende ze op de uitbater af. 'Als ik tien aperitieven bij u afneem, hoeveel procent reductie krijg ik dan?'
- 3)** 'Ik spreek überhaupt maar één woord Duits', gekscheerde de cabaretier tegen het extatische publiek.
- 4)** De gebombardeerde stad bood een desolate aanblik: de lokale bevolking had zich verschanst in povere hutjes.
- 5)** Met symptomen van uitdroging en kortademigheid belandde de advocaat op de ok.

Oefening 6 t/m 10: Duits/Engels/Frans/Spaans. Zoek online de vertaling van de volgende woorden en uitdrukkingen, bijvoorbeeld met Google Translate. Vergelijk die vertaling met wat er in je woordenboek staat.

- 6)** bank (het meubelstuk)
- 7)** zeven (het werkwoord)
- 8)** verschrikkelijk leuk
- 9)** de kat uit de boom kijken
- 10)** iemand voor rotte vis uitmaken

Prisma Woordenboekentrainer oefeningen bij les 2, Nederlands

prisma

Beste docent,

Tip: maak er een wedstrijd van: winnaar is degene die het eerst de juiste volgorde of de goede verklaring heeft. Misschien kunt u er digibord of smartphones bij gebruiken?

*Veel succes en plezier ermee,
De Prisma redactie*

1) Zet in de goede alfabetische volgorde.

Q - J - E - R - M - N

2) Zet in de goede alfabetische volgorde.

grillig - gretig - graag - glazig - gillend - genoeg

3) Zet in de goede alfabetische volgorde.

dwars - drempel - dromer - dreigend - dijenkletser

4) Zet in de goede alfabetische volgorde.

roerdomp - roepia - Roeland - roepnaam - roerbakken

5) Pak het woordenboek en zoek deze woorden op.

UWV

compagnon

onderkruiper

gyroscoop

quinoa

kamertemperatuur

pimpernel

duimschroef

kannibaal

überhaupt

Beste docent,

Tip: maak er een wedstrijd van: winnaar is degene die het eerst de juiste volgorde of de goede verklaring heeft. Misschien kunt u er digibord of smartphones bij gebruiken?

*Veel succes en plezier ermee,
De Prisma redactie*

1) Welke woorden in deze zinnestjes staan niet zó in het woordenboek. Hoe staan ze er wel in? (bv: 'de taaie kip'; 'taaie' staat er niet in, 'taai' wel)

- a. Ik heet Jan.
- b. Een broodje hete kip.
- c. Een heet dagje.
- d. Een grote tegenslag.
- e. Paarden zijn groter dan varkentjes.

2) Zoek het woord op waar deze woorden naar verwijzen. (bv: 'keek' verwijst naar 'kijken')

- a. at
- b. bad
- c. hief
- d. kloof
- e. kweet
- f. rook
- g. stal
- h. wies
- i. woof
- j. zon

3) Pak het woordenboek en zoek op welke woordsoorten deze woorden hebben.

- a. arm
- b. bol
- c. gescheiden
- d. geschikt
- e. pad
- f. rood
- g. twee
- h. ver
- i. zeer

Prisma Woordenboekentrainer oefeningen bij les 4

prisma

Beste docent,

Deze oefeningen vragen taalcreativiteit van de leerlingen. U kunt ze eventueel op weg helpen, door bv. te wijzen op (1) de woordsoort, (2) de afkortingenlijst voor in het woordenboek en (3) andere voorbeelden.

*Goede les gewenst,
De Prisma redactie*

1) Bedenk zelf minstens twee betekenissen bij deze woorden. Ben je klaar, vergelijk ze dan met de trefwoorden in het woordenboek Nederlands.

- a. bot
- b. fel
- c. hoofd
- d. link
- e. voetbal

2) Pak het woordenboek Nederlands en zoek deze trefwoorden op. Wat betekenen de onderstreepte labels? Helpt het label je om sneller te begrijpen wat de betekenis van het woord inhoudt?

- a. aanslag
- b. depressie
- c. ezel
- d. harses
- e. jungle
- f. kwart
- g. plezant
- h. prisma
- i. wafel
- j. Zn

3) Bedenk zelf een letterlijke en een figuurlijke betekenis bij deze woorden. Vergelijk met het woordenboek Nederlands.

- a. aderlating
- b. circus
- c. goudzoeker
- d. legendarisch
- e. ontdooien
- f. tsunami
- g. zeepbel

Beste docent,

Vorzetsels en uitdrukkingen spelen een rol in deze oefeningen. Misschien leuk om daar nog wat meer over te vertellen en de leerlingen uit te vragen over uitdrukkingen die ze zelf gebruiken?

*Goede les gewenst,
De Prisma redactie*

1) Vul het juiste voorzetsel in.

- a. Er was veel verzet ... de sluiting van het museum.
- b. De ministers debatteerden urenlang ... de motie.
- c. De wedstrijd ging niet door ... het slechte weer.
- d. Het is allemaal niet gelukt, ... jouw enorme inspanningen.
- e. ... de goede routebeschrijving was iedereen er ruim op tijd.
- f. We kwamen ... op Schiphol en reisden toen ... Utrecht en Den Bosch ... Maastricht.
- g. ... wal en schip vallen.

2) Wat betekenen deze uitdrukkingen? Weet je het niet, zoek het dan op in het woordenboek.

- a. het groene hart van Nederland
- b. ergens geen been in zien
- c. door het oog van de naald kruipen
- d. de sterke arm
- e. iemand de hand boven het hoofd houden
- f. met iemands voeten spelen
- g. iemand de oren wassen

3) Vul het juiste woord in op de plaats van de tilde (~). Wat betekent de uitdrukking?

- a. Pas op, er zit een ~tje onder het gras.
- b. Ze stuurden hem met een ~je in het riet.
- c. De nieuwe smartphones gingen als warme ~s over de toonbank.
- d. Iemand knollen voor ~en verkopen.
- e. Het is moeilijk, maar nu moeten we de ~ maar eens doorhakken.
- f. Op die manier span je het ~ achter de wagen.
- g. Mijn klasgenoot klapte uit de ~ over de examenfraude.

Prisma Woordenboekentrainer quiz en spel bij les 6

prisma

Beste docent,

De woordenboektraining sluiten we af met een quiz en een spel. Heeft u vragen, opmerkingen, suggesties voor ons, dan zien wij die graag tegemoet: info@prisma.nl.

*Veel plezier met het onderstaande,
De Prisma redactie*

1) Welk woord zoeken we? Hint: het antwoord van vraag a. begint met een a, het antwoord van b. begint met een b enzovoorts.

- a. bericht gestuurd via WhatsApp (3 letters)
- b. afspraakje met een onbekende (5+4 letters)
- c. combinatie van dans, vechtsport, acrobatiek en muziek uit Brazilië (8 letters)
- d. tweede dag van de week (7 letters)
- e. klein zoogdier met scherpe stekels op zijn rug dat insecten eet (4 letters)
- f. tweede maand van het jaar (8 letters)
- g. de hoorns met vertakkingen van een hert (5 letters)
- h. genre van romans, films enz. die een griezeleffect willen bereiken (6 letters)
- i. geld dat iemand ontvangt of verdient (7 letters)
- j. sigaret met hasj of marihuana (5 letters)
- k. gekruide tomatensaus (7 letters)
- l. nauwsluitende maillot zonder voet (7 letters)
- m. graan met gele korrels in kolven (4 letters)
- n. binnensmonds zingen (7 letters)
- o. grote vogel met lange snavel en hoge poten (8 letters)
- p. jongen die vaak van vriendin wisselt, hartenbreker (6 letters)
- q. motorfiets op vier wielen (4 letters)
- r. opnieuw verwerken tot grondstof, opnieuw gebruiken (8 letters)
- s. lage motorfiets met kleine wielen (7 letters)
- t. rustige vorm van techno (6 letters)
- u. vernieuwde of geactualiseerde versie (6 letters)
- v. iemand die geen voedsel eet waarvoor een dier is gedood (9 letters)
- w. hartje aan een ooglid (6 letters)
- x. Romeins teken voor 10 (1 letter)
- y. munteenheid van Japan (3 letters)
- z. fitnessvorm gebaseerd op Zuid-Amerikaanse dansen en muziek (5 letters)

Mocht het nodig zijn, dan kunt u de sleutel bij deze oefeningen opvragen via ons e-mailadres.

(zie volgende pagina voor het Woordenboekspel)

2) Het Woordenboekspel

Een raadspelletje, waarin je punten verdient door zelf goed te raden en door te zorgen dat andere mensen op jou stemmen.

nodig

- 8 à 25 spelers en een spelleider
- een goed woordenboek Nederlands
- voor iedereen pennen en papiertjes
- een bakje, kom, een hoge hoed of zoiets dergelijks

opzet

De spelleider zoekt in het woordenboek een woord waarvan niemand van de spelers weet wat het betekent, en schrijft dit op een schoolbord, of groot op een papier, zodat alle spelers het kunnen zien.

Elk van de spelers bedenkt wat het woord zou kunnen betekenen en schrijft dat zelf op, zo veel mogelijk zoals je het in het woordenboek zou kunnen tegenkomen, dus zo 'officieel' mogelijk. Ook schrijven de spelers hun eigen naam op het papiertje.

De spelleider schrijft zelf de échte betekenis van het woord - die uit het woordenboek - ook op een papiertje.

De spelleider zamelt van alle spelers de omschrijvingen in en gooit deze in een bakje, samen met de omschrijving uit het woordenboek.

De spelleider husselt de bak flink door elkaar en leest dan - in willekeurige volgorde - alle inzendingen op. Er zullen er vast bij zitten die echt heel officieel lijken, of juist heel grappig zijn, of nergens op slaan. De spelleider vertelt niet wie de omschrijving gemaakt heeft.

Dan begint de stemronde: iedere speler kan stemmen op de omschrijving die hem of haar het meest waarschijnlijk lijkt. Eén stem per speler!

De spelleider noteert op elk briefje dat hij voorleest wie van de spelers daarop stemt. Als alle briefjes zijn voorgelezen, deelt de spelleider de punten uit:

- Elke speler die op jouw omschrijving heeft gestemd, levert je een punt op.
- Als je zelf op de échte omschrijving hebt gestemd, krijg je net zo veel punten als er spelers zijn.

een paar suggestie, uit het Prisma woordenboek Nederlands

argusogen # boekweit # coulant # dijenkletser # esculaap # fresco # guillotine # honorarium # insuline # jota # kenau # leguaan # monogamie # nuance # oerknal # pittoresk # quarantaine # rodelen # sporadisch # toendra # usurpator # vivisectie # wulps # xylofoon # yup # zwaard